

† 1953), ki je piscu večkrat zatrjeval, da se mora zahvaliti za svoj pripovedniški dar vprav slovenski primesi svoje ožje domovine (Defreggena, gl. op. na str. 25). Nova pobuda torej, da bi se ta povezanost (ki pa ni vplivala samo v eni smeri) začela sistematično raziskovati!

Niko Kuret

Anton Dörrer, Tiroler Fasnacht innerhalb der alpenländischen Winter- und Vorfrühlingsbräuche. Wien 1949 (= Oesterr. Volkskultur. Forschungen zur Volkskunde, Band 5). Str. 477.

Malo je dežel na svetu, ki bi se lahko ponašale s tako imponantno monografijo o svojih maskah! Pisec je nabral zanjo izčrpno, do vseh podrobnosti dognano gradivo, ki kljub svojemu obilju nikjer ne učinkuje utrudljivo. Vešče in pregledno ga mojustruje z zanesljivo metodo, da ostane branje užitek od prve do zadnje strani. V obširnem prvem delu (Ausgangspunkte, 15—136) obravnava časovne, zemljepisne, družboslovne, dušeslovne osnove tirolskih mask, običaje, ki jim dajejo okvir, in kraje, kjer se izživljajo. Drugi del (Im Vorfeld der Fasnachtsbräuche, 137—226) je posvetil pisec izčrpnemu pretresu mask v zimskem času. Med njimi je do potankosti prikazal lik Perhte, dalje običaj oračev, šibe-šajbe ter morešk. Tretji, prav za prav glavni del (Hauptplätze der Tiroler Fasnacht, 227—370) pa obravnava pustne običaje z vsemi njihovimi liki po najvažnejših krajih ali središčih Tirolske. Med njimi je najpomembnejši Imbst, za njim se vrste Wald (z Nassereithom in Aussfernom), Telfs, Axams, Sillska dolina, Thaur in Hall. Končno poglavje (Sondergestaltungen der Fasnacht, 371—396) obravnava še posebne načine tirolskega pustovanja. — Pisec pravilno izhaja s stališča, da so tirolske maske v sedanjih bogatih oblikah sicer plod svojevrstnega tirolskega zgodovinskega razvoja, rodovnih in zemljepisnih posebnosti, da pa so zrasle iz osnov, ki so predgermanske. Slovenski bralec se vprašuje, kakšno mesto je utegnil imeti v tem razvoju na sedanjih nemških tirolskih tleh stari slovenski element, ki je odigral kot vmesni člen med staroselsko in bajuvarstvo plastjo neko določeno vlogo. Na to vprašanje najbrž še ni mogoč odgovor ne z naše ne z one strani. A medtem ko glede korantije in drugih mask iz vzhodne polovice Slovenije lahko prilično zanesljivo trdimo, da jih vplivi z zahoda niso bistveno sooblikovali, pa se ob bohinjskih »šemah« in cerkljanskih »lavfarjih« ne moremo otresti domneve, da so obstajale v izrazitem alpskem svetu neke vezi, ki so omogočale določene vplive. Izsledki Dörrerjevih nadrobni raziskavanj bodo delo na naši strani bistveno olajšali, hkrati pa bo treba tudi pojasniti pota, ki so se vplivi po njih pretakali. Pri sedanjem stanju raziskav na naši strani ni mogoče reči kaj več. — Vsak ljubitelj mask bo očaran nad bogastvom likov, mask in običajev, ki jih je ustvarila Tirolska. Knjiga je lepo ilustrirana, kar je pri knjigi o maskah neobhodno potrebno. Žal, jo krasijo same perorisbe (77 po številu). Te so za nazornost prijetnejše, a po dokumentarni vrednosti le zaostajajo za fotografijami (prim. prekrasni slikovni del v bakrotisku v knjigi Karla Meulija »Schweizer Masken«). Bogate so opombe, uporabnost knjige pa še povečuje izčrpno krajevno, osebno in stvarno kazalo.

Niko Kuret

Ein altes deutsches Josephspiel: Von den zwölf Söhnen Jakobs des Patriarchen. Herausgegeben von Artur Kutscher und Matthias Insam, nach der Axamer Handschrift von 1678 ergänzt von Anton Dörrer. Emsdetten (Westf.) 1954 (= Die Schaubühne. Quellen und Forschungen zur Theatergeschichte, Band 45). Str. 154.

Med Drabosnjakovimi igrami se nam poroča tudi o »Egiptovskem Jožefu«. Noben rokopis te igre doslej še ni prišel na dan. Ob besedilu te stare nemške igre, ki jo je pospremil Artur Kutscher s predgovorom s stališča gledališke vede, Matthias Insam z jezikoslovnim uvodom, Anton

Dör r e r pa z razborom rokopisov »Jožefove igre« iz Axamsa na Tirolskem, si lahko predstavljamo, kakšna je utegnila biti Drabosnjakova igra. Objavljeni zapis besedila (41—149) izvira iz druge polovice 17. stoletja, igre o Jožefu pa so živele na Tirolskem kljub jožefinskim restrikcijam še skozi vse 19. stoletje tja do 1914. Nazadnje so jih igrali še v Erlu, v Buchu pri Schwazu, celo pred vrati Innsbrucka. Redovno gledališče baročne dobe je uprizarjalo igro o egiptovskem Jožefu tudi na slovenskih tleh. Tako nam poroča »Historia annua« jezuitskega kolegija v Gorici, da je bil 1656 »productus in scenam S. Joseph Patriarcha in Aegyptum venundatus«. »Historia annua« jezuitskega kolegija v Ljubljani pa omenja za 15. junij 1690 igro »Joseph Austriacus in Josepho Aegyptio adumbratus«. Teh in podobnih iger ne poznamo in ker se nam tudi edini znani Drabosnjakov tekst te igre v slovenščini ni ohranil, ne moremo reči, ali so kaj vplivale na našo ljudsko tvornost. — Lepa izdaja te stare nemške igre je primer, kako bi morali tudi mi poskrbeti za izdajo ohranjenih Drabosnjakovih iger.

Niko Kuret

Carmelina Naselli, *Studi di folklore: Drammatica popolare, Culto degli alberi, »Tarantella«, »Empanadilla«*. Catania 1953. Str. 121.

Stiri različne svoje študije je zbrala sicilská avtorica v lepo opremljeni knjigi. Nas zanimata predvsem prva in druga. — »Drammatica popolare del ciclo natalizio in Europa« bi bil lahko naslov zajetni knjigi. Avtorica podaja tu samo poskus, strniti zdaj že bogate izsledke o božični ljudski dramatiki vse Evrope v pregledno celoto. Videti je, da je hotela predvsem bistveno dopolniti ali natančneje izdelati doslej znano sliko z italijanskim gradivom, ki kljub svojemu bogastvu in kljub svojim znamenitim raziskovalcem (D'Ancona, De Bartolomaeis, D'Amico, Apollonio, Paolo Toschi) doslej marsikje ni bilo prav upoštevano. Tako avtorica upravičeno popravlja splošno mnenje, da so srednjeveški tropski le »proizvod severnjaškega duha«. Tudi Italija jih je imela in jih je splošno uporabljala! Dalje R. Berliner meni, da je bilo obredje »zibanja Jezuščka« (cullare il bambino, Kindleinwiegen) včasih le simbolna oznaka za božično prepevanje. Avtorica ni tega mnenja. Po njenem je pomenilo »cullare il bambino« vedno dejansko zibanje, ki je bilo v srednjem veku in pozneje (tudi pri nas) bistveni del božičnih običajev po cerkvah in samostanih. Dasi je specifično italijansko bolj češčenje »bambina«, so vendar — to poudarja avtorica — »zibali« tudi v Italiji. Avtorica navaja bogato literaturo. Od jugoslovanske pozna B. Širole in M. Gavazija »Muzikološki rad Etnografskog muzeja u Zagrebu«, Zagreb 1951. — Drugi sestavek, »Sul culto degli alberi in Italia« tudi ne prinaša novih izsledkov, pač pa veže dosedanje delne izsledke italijanskih in drugih etnografov v zvezi z italijanskim ozemljem v pregledno celoto. Lepo vrsto teh običajev in verovanj bo bodoči raziskovalec srečal tudi med Slovenci. Zanimiva so avtoričina izvajanja o božičnem čoku. Po njenem izgorevanje čoka (ali badnjaka) nikakor ni v zvezi s kultom sonca ali ognja, marveč le kristalizirana oblika drevesnega kulta. Za to navaja svoje razloge. Kakor je namreč srenja zažigala novoletno drevo, tako družina zažiga svoj čok. Med italijanskimi verovanji in običaji v zvezi z drevesi je nekaj prav zanimivih (poroka dreves; grožnje s sekiro jalovemu drevesu; objemanje drevesa, preden ga podro). — Avtorica se opira tudi tu na bogato literaturo. Znano ji je stresanje drevja pri Jugoslovanih, žal, pa ne ve za sveto drevo Kobaridcev (iz leta 1531), neznan ji je ostal tudi naš Zeleni Jurij. — Ostali dve razpravi obravnavata dve posebni temi. Pri plesu »taranteli« loči avtorica magični zdravilni ples ene same osebe, če jo je pčila tarantela, od v Južni Italiji splošno razširjenega plesa v dvoje enakega imena. V drugi razpravi raziskuje neko špansko slaščico, znano na Siciliji in v Argentini.

Niko Kuret